

Bartoněk, Antonín

[Landau, Oscar. Mykenisch-Griechische Personennamen]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1960, vol. 9, iss. E5, pp. 137-138

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109822>

Access Date: 04. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

počet různých názvů pro nesvobodné osoby. Zajímavé, i když nikoli dostatečně doložené, je Lurjovo tvrzení, že otroky měly v zásadě jen soukromé osoby a nikoli obec, příp. vladař z titulu své funkce. Devátá kapitola obsahuje autorovy názory na náboženství mykénského období. L. tu postupuje podle jednotlivých božstev, o nichž jsou zmínky na tabulkách, a nevynechává ani Dionysa, i když přítomnost tohoto boha v mykénském pantheonu nelze zatím pokládat za prokázanou (srov. toto číslo Sborníku, str. 136). Poslední kapitolu věnuje autor mykénskému vojenství a námořnictví; jeho pozornost se tu soustřeďuje na hledání paralel mezi mykénskou výzbrojí a rozmanitými zprávami z Homéra; opět by tu bylo věci prospělo soustavnější srovnávání s konkrétními nálezy hmotné kultury. Konečně některé speciální otázky mykénského náboženství a vojenství jsou probrány ve zvláštních přídavcích na konci deváté, resp. desáté kapitoly.

Oddíl Lurjovy knihy, pojednávající o životě v mykénském období, je velmi cenným, a přitom zároveň nezávislým doplňkem obdobné partie ve Ventrisových a Chadwickových Documents (viz SbFFBU E 3 [1958], 145—148). Škoda jen je, že L. nevěnoval stejnou pozornost i třetí části své práce, chrestomatii z mykénských nápisů. Nacházíme tu jen 23 textů s jejich alfabetickými transkripcemi, jazykovým komentářem a zvláštním slovníčkem. Případným rozšířením této partie by kniha bezpochyby velmi získala. Avšak i tak je Lurjova publikace doporučení hodnou pomůckou pro každého, kdo se chce seznámit s elementární i složitější problematikou, týkající se mykénských textů. Pokud tu byly uvedeny výhrady k některým Lurjovým názorům, je si nutno uvědomit, že konečné řešení těchto otázek je ještě velmi vzdáleno a bude většinou záviset právě na další usilovné práci s mykénskými texty a na dalším tříbení názorů.

Antonín Bartoněk

Oscar Landau, Mykenisch-Griechische Personennamen. Studia Graeca et Latina Gothoburgensia VII. Göteborg-Uppsala, Almqvist 1958. Stran 305.

Práce O. Landaua ukazuje velmi názorně, do jaké míry jsou již dnes jazykově zpracovány texty, psané lineárním písmem B. Přitom veškeré případné výhrady, které by štenář mohl mít proti tématu jako celku, padají s tím, jak se štenář stále více seznamuje s autorovým postupem, s jeho seriosností a opatrností v úsudcích. V krátkém úvodu (9—14) vypočítává L. nejprve hlavní formální kritéria, podle nichž je možno v mykénštině určovat, které slovo lineárního textu lze pokládat za osobní jméno, a potom uveřejňuje přehlednou tabulku mykénského sylabáře i s jeho slabičnými hodnotami a připojuje několik poznámek k některým slabičným hodnotám. Stěžejní část práce obsahuje rozsáhlý abecední seznam mykénských osobních jmen (15—154) s udáním jejich navrhované fonetické interpretace a se všemi potřebnými odkazy na mykénské prameny a mykénologickou literaturu i na stránky, na nichž se dále v Landauově práci o těchto výrazech jedná. Za tímto seznamem následuje oddíl, věnovaný způsobu tvoření těchto osobních jmen (155—187). V jednotlivých dílčích kapitolách této části knihy se autor zabývá skládáním slov, tvořením zkrácených jmen z komposit a rozbořem mykénských suffixů. Ve svých sémasiologických zkoumáních, tvořících třetí oddíl knihy (188—236), se pak L. pokouší sledovat etymologický původ u těch mykénských osobních jmen, která lze spojit s některými řeckými slovy, známými z alfabetické řečtiny; za tím účelem seskupuje tato jména do zvláštních tematických skupin pod záhlaví „Člověk a jeho vlastnosti“ (sem zařazuje osobní jména odvozená od částí těla, od tělesných nebo duševních vlastností apod.), „Společnost“ (s odvozeninami od jmen pro různá povolání a lidské pracovní činnosti), „Původ“ (odvozeniny od jmen místních; tu je připojena i zajímavá přehledná tabulka), „Příroda“ (od jmen zvířat a rostlin) a „Materiální kultura“ (od jmen oděvů a textilií, nástrojů a předmětů). Tato partie je jediný problematičtější úsek práce, neboť ety-

mologicko-sémasiologický výklad vlastních jmen působí často potíže i v živých jazycích, natož pak v mykénské řečtině, tj. v mrtvém jazykovém útvaru, foneticky velmi nedostatečně doloženém.

Výsledky Landauovy práce jsou nakonec statisticky shrnuty ve zvláštní závěrečné části díla (237—257). Dovádáme se tu především, že autor rozebral celkem 1790 mykénských výrazů; z celkového počtu 1619 úplně dochovaných — tj. neporušených — osobních jmen lze pak podle L. pokládat asi 60% za slova etymologicky již zcela vysvětlená. Z dalších autorových statistických údajů vyplývají pak ještě jiné zajímavé závěry, z nichž uvedeme ve výběru aspoň tyto: Z pylských osobních jmen bylo možno dosud z řečtiny vyložit o 12% výrazů více než z knosských a skoro o 20% více než z těch, která pocházejí z textů, nalezených v Mykénách (!); neinterpretovaná jména z Pylu působí řečtější dojem než neinterpretovaná jména z Knossu; asi tři čtvrtiny všech mykénských osobních jmen jsou výrazy nesložené (počítaje v to i jména zkrácená z komposit); nejčastěji se u těchto nesložených jmen vyskytuje skupina suffixů $-(e)io-/-ā$ (asi 22% všech případů) a suffix *-eus* (přes 11%). Zajímavý je i L-ův detailní statistický rozbor jednotlivých složek mykénských osobních komposit (jako první člen se tu objevuje nejčastěji *A-pi-/-= *Aμπι-*, *A-n-/-= *A(v)-/*; *E-u-/-= *Ev-*, *Pa-/-= Πα-*, nejčastější druhé členy jsou *-a-no* (= *-ávωg*) a *-qo-ta* (= jednak att. *-φώνης*, jednak *-βώνης*). Výsledkem L-ovy sémasiologické analýzy je pak mimo jiné zajímavé zjištění, že osoby, jejichž sociální postavení bylo vyšší, měly v průměru častěji řecká jména než osoby postavení nižšího.

K práci jsou připojeny navíc tři přílohy. První dva obsahují seznamy jmen božstev, heroů a ostatních osob, známých z mythologie, pokud jsou v mykénských textech dosvědčena, třetí příloha zahrnuje mykénská osobní jména, pro která bylo možno nalézt období buď v lineárním písmě A, anebo v rozmanitých osobních jménech předoasijských. Mimoto ještě v knize nacházíme seznam apelativ, jimiž jsou často v mykénských dokumentech vlastní jména doprovázena (jde většinou o jména označující povolání nebo sociální stav), dále seznam zkratk, obsáhlý přehled literatury jak mykénologické tak i obecně grecistické, a konečně několik indexů.

Antonín Bartoněk

George Thomson, *První filosofové — O staré řecké společnosti II*. Z angl. originálu *Studies in Ancient Greek Society II (The First Philosophers)*, London 1955 (Lawrence & Wishart), přeložily Dr Soňa Nová a Zora Volfová. Odb. redakce Dr. J. Frel, SNPL, Praha 1958, str. 354, cena 31 Kčs.

Druhý díl Thomsonova vícesvazkového díla (autor nám slibuje v předmluvě další díl) obsahuje problematiku údobí, v němž narůstá otroctví a vzniká věda. T. se v něm chce především zabývat „rolí, kterou sehrála v rozvoji řecké filosofie zbožní výroba a oběh peněz“ (str. 11) a dokazuje, že „za to, co bylo v jejich díle nového, vděčili řečtí filosofové nikoliv své znalosti techniky výroby, ale novému vývoji výrobních vztahů, které tím, že přeměnily strukturu společnosti, daly vznik novému světovému názoru“ (str. 168). Chce tedy marxisticky vysvětlit vznik řecké filosofie.

Ke svému úkolu autor přistupuje s bohatými znalostmi materiálu i marxistické metody. Svou práci se snaží podat nově a dodejme ihned, že je to kniha namnoze průkopnická. Českého čtenáře potěší zvláště to, že se autor opíral nejen o své přátele anglické, ale také o soudruhy z pražské university, jichž vděčně připomíná v úvodu. Své výsledky T. často srovnává s vědeckými výsledky, kterých dosáhli klasikové marxismu, a hojně je uvádí až jako doplněk anebo převážně jako východisko svého bádání. Poznamenejme k tomu, že v našich zemích uvítá čtenář především materiál, který mu doplní výroky klasiků marxismu, kdežto v Anglii